

Бистинг Улу
социалистический
ТӨРӨЛИС
ТЫНГЫЗЫН ла чечектезин!

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1980

ОКТАБРЬ

10 №

Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомунун
пропаганда ла агитация бөлүгү

1980 j.
ОКТЯБРЬ
10 №

Алтайдын бичиктер чыгарар издательствозынын
Туулу Алтайдагы бөлүгү, 1980

Горно-Алтайская областная
библиотека Читальня за л

БАЖАЛЫКТАР

Партиянын аграрный политиказынын јенүзи	3
7-чи октябрь — Конституциянын байрам күни	11
КПСС-тин съездине — јарамыкту уткуул	18
Горно-Алтайский областьтын комсомольский организациязы тоолордо	25
Јурт јашөскүримди идейно-политический тас- кадары	27
Уредүнинг эрчимин бийиктедер эп-сүме	32
Ойдинг некелтези	36
Курсак эдеечилердин једимдери	40
Областьтын төс транспорты	42
Венадагы јөптөжү-куучындар ненин учун јылбай туру?	45

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 23. 10. 1980 г. Усл. п. л.
1,52. Уч.-изд. л. 2. Заказ 5589. Тираж 500. Це-
на 5 коп. Формат 84 × 108¹/₃₂. АН 09419.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книж-
ного издательства, г. Горно-Алтайск, ул. Горно-
Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография, пр.
Коммунистический, 27.

ПАРТИЯНЫН АГРАРНЫЙ ПОЛИТИКАЗЫНЫН ЈЕНҮЗИ

Коммунистический партия ла Совет башкару јурт хозяйствонун ичкери өзүмине јаан ајару эдип, јурт јаткандарга јаан килемји эдип јадылар. «Малчылар ла кырачылар партиянын аграрный политиказын јүрүмде бүдүрери учун тартыжунын эн каруулу јерлеринде туруп јат. Олордын ижи јенил эмес, кезикте түни-түжиле иштеерге келижип јат. Онын учун партиянын ла албатынын адынан олорго быян айтканы јолду болор» деп, Л. И. Брежнев КПСС-тин XXV съездинде эткен докладында айткан эди.

Колхозчылар, совхозтордын ишмекчилери ле јурт хозяйствонун специалисттери бойлорынын јакшынак байрамын быјыл јакшынак политический айалгада уткып јат. Областьтын коммунисттери ле бастыра ишкүчиле јаткандары КПСС-тин XXVI съездин өткүрери керегинде јөпти јаан көдүрингилү уткыгандар. Совет албаты партиянын, государствонун тыш ла ич јанында өткүрип турган политиказын јөмөп лө јарадып јадылар. В. И. Лениннин чыкканынан ала 110 јылдыгына учурлаган социалистический мөрөй өдөр тужында колхозтордын ла совхозтордын коллективтери бойлорынын мергендү ижиле орооныстын экономический ле корулар ийдезин тыгыдарына јаан јөмөлтө эткендер, анайда ок олор алынган социалистический молјуларын акчек бүдүргендер.

«Бешјылдыкты мергендү божодор», «КПСС-тин XXVI съездине — јарамыкту уткуул» деген лозунгла башкарынып мөрөйлөжөр деген баштанкайды Улаган аймакта «Советский Алтай» совхоз эткен. Бу хозяйство 1978 ле 1979 јылдардын итогтары аайынча Бастыра-союзный социалистический мөрөйдин озочылы болуп чыккан. Ненин учун дезе, малдан продукталар иштеп аларын ла оны государствого садарын тын көптөткөн. Ого КПСС-тин Төс Комитединин, СССР-дин Министр-

лерининг Соведининг, ВЦСПС-тинг ле ВЛКСМ-нинг Төс Комитедининг улалып жүрер Кызыл маанызы берилген. Социалистический мөрөй баштаган коллектив айткан сөскө турарын быжыл да јарт көргүскен деп темдектеерге јараар. Быжыл малдан продукталар иштеп алары, оны государственного садары јанынан алган социалистический молјузын коллектив јенүлү бүдүрип тура, общественный малга јеткил ле ток азырал белетеерине ууландыра мергендү иштеген. Совхоз өлөң белетеер планын 140 процентке, моноазырал белетеер планын 160,7 процентке бүдүрген. Ол он биринчи бешјылдыктын баштапкы јылында јаан једимдерге једерининг төзөлгөзи.

Мөрөйлөжөр деген баштанкайды областьтын бастыра аймактары ла хозяйстволоры јараткандар. Колхозтордын ла совхозтордын, бригадалардын ла фермалардын коллективтери XXVI съезде учурлалган социалистический мөрөйгө текши кожулгандар, онынчы бешјылдыктын пландарын јенүлү бүдүрери, 1981 јылда јаан једимдерге једерининг төзөлгөзин салары, иштин тузазын ла чындыйын бийиктедери, ишти арбынду бүдүрери, дисциплинаны тыгыдары учун турумкай тартыжар молјулар алгандар.

КПСС-тинг XXVI съездине учурлаган социалистический мөрөй — чын ла текши албатынын мөрөйи. Ол экономический ле социальный өзүмнинг јаан ийдези боло берген. Јурт јерлерде јаткан ишчилердинг көп сабазы бу мөрөйдинг баштапкы јеринде барып јадылар. Областьтын колхозторы ла совхозторы онынг шылтузында быжыл баштапкы јарымјылдыкта государственного малдан алган продукталар садар план-јакылталарды јенүлү бүдүргендер. Государственного сүт садарынын тогусайлык планы бүткен. 1980 јылда государственного ноокы садар јылдык план 147 процентке, агнын мүүзин садар јылдык план 113 процентке бүткен. Төртинчи кварталдын учына јетире арткан өйгө государственного эт, сүт ле түк садар јылдык пландарды кыйалта јок бүдүрери јурт јаткан улустын төс ајарузында туруп јат.

Партиянын ла бастыра совет улустын КПСС-тин XXVI съездинин јөптөрүн, анайда ок КПСС-тин Төс Комитединин июльский (1978 ј.) Пленумынын јөптөрүн јүрүмде бүдүрерин јеткилдеерине ууландыра өткүргөн јаан иштеринин шылтузында јурт хозяйствонун материально-технический төзөлгөзи тынгыган. Јүстер тоолу фермалар ла коллективтер, хозяйстволор ортодо јаан биригүлер төзөлгөн. Мал өскүрерин индустриальный төзөлгөгө тургузары там ичкерлеп туру.

Бистин областьтын јурт хозяйствозына онынчы беш-јылдыкта чыгымдаган капитальный вложение тогузынчы бешјылдыкка көрө 26 процентке көптөди. Бистин областьта ол ок өйдө электроэнергия тuzаланары эки катапка көптөди, энергияла јеткилделгенин јурт кажы ла кижиге чотоп көрзө, 17 аттын ийдезине јеткен. Колхозторго ло совхозторго тракторлор, комбайндар, автомашиналар, башка-башка јуртхозмашиналар ла механизмдер садары јылдын ла көптөп туру. Јаңы келип турган техниканын чындыйы эскизинен сүрекей бийик. Госкомјуртхозтехниканын, мелиорациянын, јуртхозхимиянын предприятиялеринин ле организацияларынын болужы бистин областьта там ла јаанап туру. Производственный, культурно-бытовой ло улус јадар туралар тударынын кеми элбеп јат, медицинский ле бытовой јеткилдештер, саду јаранып туру. Јурт улустын культуразы ла материальный аргазы бийиктеген.

Бу јуукта ла көчкин албаты социализмнин амыр-энчү айалгазында кыска өйдин туркунына класснозы јаан малчы, механизатор, поэт, үредүчи ле ученый боло берген. Ол партиянын ла башкарунын јурт хозяйствоны ичкери өскүрерин, совет албатынын јадын-јүрүмин јарандыраын кичеегенинин керези, ороондо өткүргөн аграрный политиканын шылтузы болуп јат. Мындый айалгада областьта эт, сүт, тук ле јуртхозяйственный өскө дө продукталар иштеп алары тын көптөгөн болуп јат.

Бистин областьта јуртхозяйственный продукталар

иштеп аларын көптөдөрүндө ле олордын чыңдыйын бийиктедеринде бар аргаларын толо ло билгир тузаланып турган озочылдар, колхозтор ло совхозтор ас эмес. Андый коллективтердин бирүзи эн ыраак жерде жаткан Лениннин адыла адалган колхоз (Кош-Агаш аймак) болуп жат. Бу колхоз государственного малдан алган продукталар садары жанынан жылдык ла бешжылдык молжузын быжыл 15 сентябрьда бүдүрген. Коллектив государственного эт садар бешжылдык планын 100,5 процентке, түктин планын 107,7 процентке ле ноокынын бешжылдык планын 124,5 процентке бүдүрген. Быжыл колхоз азырал белетеер планын 111 процентке бүдүрди. Эмди он биринчи бешжылдыктын баштапкы жылынын чодына иштеп жат.

Областьта малдан продукталар иштеп аларын ла государственного садарын жылдыг ла көптөдип, социалистический молжуларын кыйалта жок бүдүрип турган хозяйстволор ас эмес болгоны бисти сүүндирип туру. Андый коллективтердин тоозында: Мультадагы спецхоз, Жабагандагы, Шебалиндеги, Карымдагы совхозтор, Маймадагы спецхоз, ченемел көргүзөр Горно-Алтайский станциянын производственный ченемелдер өткүрер хозяйствозы; СССР-дин Наукаларынын Академиязынын Сибирьдеги бөлүгинин цитология ла генетика аайынча институтунын Алтайда ченелтелер өткүрер хозяйствозы; Кан-Оозы аймакта «Путь Ленина», «Путь к коммунизму» колхозтор; Кош-Агаш аймакта Калининнин адыла адалган, Чапаевтин адыла адалган, «Кызыл мааны» колхозтор; Улаган аймакта Ждановтын адыла адалган колхоз; Ондой аймакта КПСС-тин XXIV съездинин адыла адалган колхоз ло көп өскөлөри де.

Областын жаан једимдери мергендү иштү колхозчылардын, ишмекчилердин ле служащийлердин, анайда ок башкараачы ишчилердин ле специалисттердин анайда ок производствонин озочылдарынын ла жангыртаачыларынын ченемелдерин јуртхозяйственный производстводо элбеде тузаланганынын шылтузы болуп жат.

Кан-Оозы аймакта КПСС-тин ХХІ съездининг адыла адалган колхозтын койчызы, Социалистический Иштин Геройы Тоедов Желмектин ады-жолун бистин область-тын бастыра улузы билер. Ол койлор өскүрерининг сү-рекей жаан мастери, областьта эн көп кураан ла тук алар арга барын көргүскен кижиге. Бүгүн онон жозок алынып, онын кемине једер амадулу иштеп турган улус ас эмес. Андый улустын тоозында Каньшин Федор Терентьевичти ле Огнев Родион Лукичти адаарга јараар. Бу эки нөкөр кожоге иштеп, онынчы беш жылдыктын кажы ла жылында кажы ла 100 койдон орто тооло 120 кураан-нан алып торныктырган. 1979—1980 жылдын кыжында Бастырасоюзный социалистический мөрөйдө туружып, бу эки нөкөр быжыл кажы ла 100 койдон 140 курааннан алып торныктырган.

Кырлыктагы совхозтын озочыл койчызы Урматов Кара Тоедов Желмекле мөрөйлөжип иштеп јат. Бу озочылдын једимдери областьтын эн бийик деген једимдерининг бирүзи.

Кенгидеги совхозтын ады јарлу койчызы, Социалистический Иштин Геройы Марчина Тана эмдиге иштегенче. Ол эмди шеф-таскадаачы, бойынын байлык ченемелине јашөскүримди таскадып туру. Онын кыштузында комсомолдордын ла јашөскүримнинг аңылу бригадасы иштеп јат. Бригаданын кажы ла члени науканын ла озочыл ченемелдин једимдерин жүрүмде тузаланарына темигип, мергендү иштейт.

Кош-Агаш аймактын озочыл эчкичизи Абитов Абдрашиттин ады-жолы областька текши јарлу. Бу ок аймактын озочыл эчкичизи Масканов Салтон быжыл кажы ла эчкиден орто тооло 934 граммнан ноокы тараган. Ол областьта эн бийик деген көргүзү болуп јат.

Кайтанактагы совхозтын аң азыраачыларынын бригаданын ижин комсомолдын члени Кизилев Александр Константинович билгир башкарып, адазынын — Кизилев Константин Гавриловичтин керегин онон ары јакшы улалтып туру.

Уй саачылардан да быјыл сүрекей бийик једимдерге јеткен улус көп. Андый озочылдардын тоозында Көксуу-Оозы аймактан Хабарова Зоя Терентьевна, Дидеева Лидия Тарасовна, Майма аймактан Черепанова Прасковья Даниловна, Теркешева Елизавета Ивановна ла областьтын өскө дө көп улузы.

Малчылардын ижинин једимдери качан да болзо, јеткил ле ток азыралду болгонынан камаанду. Азырал белетеерин көптөдөри јанынан КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын бежинчи пленумынын ижиле башкарынып иштеп тура, партийный комитеттер, советский ле јуртхозяйственный органдар, колхозтор ло совхозтор быјыл көп азырал белетеерине ууландыра јакшы иштегендер. Область быјыл 4 октябрыга јетире 176 мун тонна өлөң (сезонный планнын 94,2 проценти), 29 мун тонна сенаж (планнын 107 проценти), 1593,3 мун моноазырал (планнын 157 проценти), өлөңнин 8366 тонна кулуры (планнын 88 проценти) белетелген. Белетелген силос ло малга азырал эдерге уруп алган аш былтыргызынан чик јок көп. Азырал белетеер сезонный пландарын Кош-Агаш ла Улаган аймактар ажыра бүдүрдилер. Шебалин, Кан-Оозы ла Майма аймактар азыралды өткөн јылдардагызынан көп белетеп алдылар.

Быјыл Көксуу-Оозы аймактын кырачылары сүрекей јаан једимдерге јеткендер. Аймак быјыл 13700 гектар кыранын кажы ла гектарынан орто тооло 16,5 центнерден аш јуунаткан. Петр Суховтын адыла адалган совхозтын кырачылары кажы ла гектардан орто тооло 25 центнерден аш алгандар. Мультыдагы ла Алтыгы-Оймондогы совхозтордын кырачылары кажы ла гектардан 20 центнерден ажырадан түжүм алдылар.

Оңдой аймактын хозяйстволорынын кырачылары Көксуу-Оозынын кырачыларынан бир кичинек сондогон. Бу аймак 5630 гектар кыранын кажы ла гектарынан 15,1 центнерден аш јуунаткан. Мында быјыл эн бийик түжүмди Күпчегендеги совхоз ло Калининнин адыла адалган колхоз алгандар.

Быјыл общественный малга арбынду ла бийик чын-
дыйлу азырал белетеп алары учун социалистический
мөрөйдө јаан көргүзүлөргө јеткен коллективтер область-
та көп. Ол тоодо мындай коллективтерди темдектеерге
јараар. Јабагандагы, Петр Суховтын адыла адалган,
«Советский Алтай» совхозтор; Маймадагы ла Мульты-
дагы спецхозтор; Кош-Агаш аймакта «Қызыл мааны»,
Лениннинг адыла адалган ла Калининнинг адыла адал-
ган колхозтор; Кан-Оозы аймакта «Ленинский наказ»
ла ХХІ партсъездтинг адыла адалган колхозтор; Ондой
аймакта ХХІV партсъездтинг адыла адалган ла Калинин-
нинг адыла адалган колхозтор ло өскөзи де. Öрöги
айдылган коллективтер КПСС-тинг обкомынын, обл-
исполкомнын, облсовпрофтын ла ВЛКСМ-нинг обкомы-
нын јарлаган мергендү онкүндүги өдөр тужында
(15 сентябрьдан ала 24 сентябрьга јетире) сүрекей
арбынду иштегендер.

Мергендү онкүндүк өткөн өйдө Јабагандагы совхоз-
тын баштапкы номерлү бөлүги эн бийик көргүзүлөргө
јеткен. Бу коллектив онкүндүкте өлөн белетеери јаны-
нан берилген план-јакылтаны 147 процентке, моноазы-
ралдын план-јакылтазын 144 процентке бүдүргөн. Са-
ратандагы совхозтын (Улаган аймак) Јазылудагы фер-
мазы онкүндүкте өлөн белетеер планын 143 процентке,
Барагаштагы совхозтын Беш-Өзөктөги фермазы — 149
процентке бүдүргендер. Ондой аймакта Карл Маркс-
тын адыла адалган колхозтын Бичиктү-Боомдогы фер-
мазы онкүндүкте өлөннинг планын 121 процентке, моно-
азыралдын планын 143 процентке бүдүргөн.

Амурдагы совхозто В. М. Тырысовко баштаткан ме-
ханизированный звено онкүндүкте 2660 центнер өлөн
обоолоор ордына 6660 центнер өлөн обоологон. «Қа-
ракольский» совхозтын кукуруза өскүреечилери нөк.
П. И. Куликовко баштадып, 200 гектардын кажы ла
гектарынан 460 центнерден кукуруза өскүрип алган-
дар. Онкүндүк өткөн өйдө кукурузадан 3200 тонна си-
лос орололгон, план-јакылта — 1500 тонна.

Быјылгы түжүм јуунадар өйдө механизаторлордон јангыдан көп озочылдар табылып келди. Ол тоодо Јолодогы совхозтын механизаторы Јалбаков Сергей Иванович, Ондой аймакта Калининнинг адыла адалган колхозтын механизаторы Шалданов Геннадий Михайлович, Алтыгы-Оймондогы совхозтын механизаторы Шамовцев Николай Сергеевич, Јабагандагы совхозтын механизаторы Пучинин Федор Федорович, Көксуудагы совхозтын механизаторы Щенников Николай Сергеевич ле өскө дө көп нөкөрлөр.

Озочыл малчылардын ла кырачылардын бастыразын тоолоп айдар арга јок. Ненин учун дезе, олар јурт јаткан улустын көп сабазы, область олардын бастыразыла оморкоп јат.

Партиянын аграрный политиказынын шылтузында јурт хозјайстводо тзөөлгөн аргаларды толо тузаланарына ууландыра колхозтордын, совхозтордын ла олардын бөлүктеринин специалисттери ле башкараачы ишчилери мергендү иштеп, билерин ле ийдезин бүткүлинче берип турулар. Мындый јакшынак ишчилердин тоозында Алтыгы-Оймондогы совхозтын баш агрономы Дробышева Клавдия Васильевнаны, Кан-Оозы аймакта «Путь Ленина» колхозтын баш агрономы Куюкина Маргарита Флегонтьевнаны, Мультадагы спецхозтын баш агрономы Солодов Юрий Анатольевичти, Кызыл-Өзөктөги совхозтын баш инженери Танков Владимир Петровичти, Кенгидеги совхозтын баш инженери Борошев Павел Улановичти, ченемел көргүзер Горно-Алтайский станциянын баш зоотехниги Уктаинская Надежда Васильевнаны, Кенгидеги совхозтын баш зоотехниги Шадрин Владимир Георгиевичти, Јабагандагы совхозтын баш ветврачы Јалбаков Владислав Ежеровичти, Шибалиндеги совхозтын баш бухгалтери Сальников Иван Васильевичти, «Советский Алтай» совхозтын директоры Санаа Арсентий Васильевичти, Мультадагы совхозтын директоры Золотарев Юрий Ивановичти ле өскө дө көп нөкөрлөрдү адаарга јараар.

Областынын колхозторында ла совхозторында туура салбас иштер эмди де көп. Кыралардагы калганчы иштерди учына чыгарар, кыштуларды түрген белетеер, малды кыштуларга көчүрерин аайлу-башту өткүрер керек. Бу иштердин бастыразын ойинде, кичеенип ле јакшы өткүргени эзендеги јылдын једимдеринин төзөлгөзи болор.

Јурт јаткан улустын бастыразын јаан байрамла укып турум. Олорго мак ла күндү! Јурт јаткан улус келер де јылдарда јаңы ийделе иштеп, он биринчи беш-јылдыктын пландарын ойинен озо ло ажыра бүдүрер аргаларды табар деп иженип турум.

Ю. СРЕБРЯНСКИЙ,
КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын јурт
хозяйство аайынча бөлүгинин заведующийи.

7-чи октябрь—Конституциянын байрам күни

Ичкери эткен кажы ла алтам сайын социалистический демократия бистин обществонын ичкерледеечи там ла јаан ийдези болуп браатканын јаңы Конституция аайынча јаткан ла иштеген үч јыл бүдүмјилү кереледи. СССР-дин Төс Законы коммунистический обществонын төзөп бүдүреринде јаан учурлу үйе-ой боло берген. Ол бистин орооннын албаты-калыгы обществонын ла государствонын керектерин башкарарында туружарын элбедип јат.

Бистин государственный системанын социалистический демократизм албаты депутаттарынын Советтери ажыра жүрүмге өдүп калган. Обществонын политический төзөлгөзи болуп тура, Советтер бойында государственный ла общественный организациялардын темдектерин бириктирет. Олор албатынын творческий ийде-

эрчимин төзөп лө өскүрип, ишкүчиле жаткандардын сүрекей элбек калык-јонын госуударствонун демократический башкартузында јаантайын ла кыйалта јок, бу ок өйдө төс јанынан туружарына тартып аларын јеткилдеп јат. Советтердин ийдези — оморды Коммунистический партия башкарганында, омордын бастыразынын ижине күнүн ле ајарузын јетиргенинде.

Албаты депутаттарынын Советтеринде ишкүчиле жаткандардын аргалу жүрүми керегинде кичеенгенинен јаан учурлу болгодый задача јок. Чындап та айткажын, бистин јаннын органдарынын көп јанду бастыра ижинин учы-түбиндеги амадузы — ол советский улустын материальный ла духовный некелтелерин јеткилдеери, Конституция ижемјилү эткен праволорды ла јолду-јанду јилбүлерди корыыры.

Онынчы бешјылдыктын калганчы јылында, КПСС-тин XXVI съезди алдындагы өйдө албаты депутаттарынын Советтеринде бүдүретен керектер, туура салбас задалалар ума јок көп. Партиянын тургускан задалалары жүрүмге јенүлү өткүрилеринин ижемјилү белеги — Советтердин эрчимдү ижинде, омор јаантайын элбек калык-јонго тайанып турганында.

Јагы Конституциянын јылдарында јаан учурлу керектер эдилген. Бистин орооннын экономиказы чек кубулып калган. Онын план аайынча токтоду јок ло турумкай өзүмин производствонун социалистический эп-аргазы јеткилдеп јат. Ийде-күчтү бирлик албаты-хозяйственный механизм төзөлгөн лө иштеп јат. Ол научно-технический революциянын једимдери социалистический стройдын артыктап турганыла бириккенинин шылтузында өзөт.

Бистин областьтын экономиказынын төс бөлүгинде — јурт хозяйстводо бир кезек једимдер база бар. Бастыра бүдүмдү малдын тын-тоозы өскөн, чокумдап айтса, уй-мал 8,2 процентке, койлор ло эчкилер 1,4, сыгындар ла чоокыр андар 8,5, аттар 2 процентке көптөгөн. Мал ижинин продукциязын иштеп алары көптөп калган.

Бастырасоюзный социалистический мөрөйдин итог-торы аайынча производствонун арбынду болорун ла иштин чыгдыйын бийиктеткени учун, 1979 жылдын государственнй пландарын жеңүлү бүдүргени учун Улаган аймак ла андагы «Советский Алтай» совхоз КПСС-тин Төс Комитединин, СССР-дин Министрлер Совединин, ВЦСПС-тин ле ВЛКСМ-нин Төс Комитединин улалып жүрер Кызыл маанызыла, Кан-Оозы аймакта «Ленин жол» ло ХХII партсъездтин адыла адалган колхозтор, Шебалиндеги совхоз РСФСР-дин Министрлер Совединин ле ВЦСПС-тин улалып жүрер Кызыл мааныларыла кайралдаткан.

Жер ижинин культуразын бийиктеткени журтхозяй-ственный өзүмдердин түжүмин көптөдип јат. Садунун ла общественнй курсактаныштын, транспорттын ла связьтын аргаларынын материальнй төзөлгөзин тыгыткан иштин көргүзүлери иле-јарт. Темдектезе, розничнй товарообороттын планын бүдүрериндеги өзүм-нин ортојылдык тебүзи 4,1 процент болуп калган. Магазиндер, столовыйлар, текши товарнй складтар, холодильниктер, маала ажын салатан складтар, быттын салондоры тудулган ла јарандыра јазалган. Бу өйдө комплекснй пункттар областьтын јаан журттарынын бастыразында бар, мынызы улуска жүзүн-базын болуштар јетиреринин кемин көптөдөргө арга берген. Јаңы автобуснй маршруттар ачылат, аймактар ичиле јоруктай-тан јолдордын тоозы көптөйт.

Областьтагы связьтын ишчилери Конституциянын байрамын мергендү ижиле уткып турулар. 1980 жылдын сентябрь айына келиштире айалга аайынча болзо, городтор ортодогы телефоннй колбунын, журт јердеги телефоннй станциялардын тоозы көптөгөн. Эмди телевидениенин берилтелерин 162 журтта көргилеп јат.

Советтердин ороонындагы социально-культурнй кубулталар сүреен јаан. Олор бистин де областьтын жүрүмине јаан салтарын јетирген. Јаңы технический төзөлгөлө эмди 58 колхоз ло совхоз, 37 предприятие иш-

теп, ороонго эт, түүк, ноокы, ан мүүзин, ртуть, алтын, агаш, мебель, эдилү кийим-тудум, бөстөр, өдүк ле көп тоолу оног до өскө немелер бергилеп јат. Ийде-күчтү материально-технический тззөлгө экономический өзүм-нинг сырангай улу-јаан пландарын жүрүмге өткүрер арга берет. Ол пландар дезе СССР-дин граждандарынын некелтелерин там ла толо јеткилдеерине јомөлтөзин јетирет.

Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары партиянын эн јаан јуунын — съездти јарамыкту уткыырга белетенгилейт. Фабрикаларда ла заводтордо, стройчаларда ла транспортто, колхозтордо ло совхозтордо социалистический мөрөй элбейт, бийик социалистический мол-јулар алынат, 1980 јылдын планын ла бүткүл бешјылдыкты өйинен озо бүдүрери јанынан производствонин кожолта резервтери бедрелет.

Онынчы бешјылдыктын јылдарында областьтын промышленный предприятиелери текши продукцияны 400 миллион салковойго јуук акчага эдип чыгарган, мынызы тогузынчы бешјылдыктын бу ок өйиндеги кеминен 10 процентке ашкан. Албаты тузаланып турган көп товарларды эдери көптөгөн, олордын бүдүмдери элбеген, продукциянын чындыйы јарана берген.

Акташтагы рудоуправление, моторлор ремонттор завод, Кара-Көкшидеги, Кара-Торбоктогы, Турачактагы агашпромхозтор, Устүги-Кадындагы, Кан-Оозындагы агашхозтор, кийим көктөөр фабрика, Маймадагы, Чаргыдагы, Караколдогы, Кан-Оозындагы сырзаводтор, «Подгорный» совхоз-завод, калаш быжыар завод ло өскө дө предприятиелер производственный јакылталарын ончо көргүзүлөр аайынча бүдүрип, иштин эрчимин улам ла бийиктедип турулар.

Область ичинде капитальный строительство јаны тебү алынган. Көп этажтарлу эптү-јакшы туралар ту-дулып јат.

Культурно-просветительный иш јаранат. Коммунистический көрүм-шүүлте тззөөринде, калык-јонды идея-

но-политический јанынан тазыктырарында јаан учурлу болуп турган заведение — областьтын национальный драматический театры тӱзӱлгӱн лӱ эрчимдӱ иштеп туру.

Конституция советский улустын иштеер, амыраар, ӱренер ле кӱп тоолу ӱскӱ дӱ праволорын ижемјилӱ јеткилдеп јат. Бистин областьта школдордын, улусты эмдейтен учреждениелердин тоозы кӱп. Областьта он мун кижиге 25 врач ла 105 орто медицинский ишчи, эки муннан кӱп ӱредӱчи келижип јат.

Улу-јаан кубулталардын јакшы салтары, ленин-ский национальный политиканын јенӱзи бистин де областьтан иле кӱрӱнет. Орооннын Тӱс Законы јӱрӱмге ӱдӱп, областьтын ишкӱчиле јаткандарынын иштеги баштанкайын, иштеги ле политикадагы эрчимин бийиктедетен ийде-кӱчтӱ арга боло берген. СССР-дин Конституциязынын кӱнин јарамыкту уткыыры учун элбек ӱдӱп турган социалистический мӱрӱй ӱрӱ айдылган сӱс-тӱрди јаркынду керелейт. Байрам алдында областьтын озочыл ишчилери молјуларын бӱдӱргени керегинде јетирӱлерди партиянын обкомына ла облисполкомго ийип турулар.

Јаңы Конституцияга тӱзӱлгӱлӱнип, закондорды онон ары јарандыраарынын программанын јӱрӱмге ӱт-кӱрери КПСС-тин ле Советский государствонын јаан учурлу кичеемелдеринин бирӱзи болуп јат. Закондордын јакшы шӱӱжилген системазы јогынан ла закондорды кыйалта јок бӱдӱрбегенинен јӱрӱмнин советский бӱдӱми де, социалистический демократия да болбос ине. Темдектезе, јурт ла поселковый, районный ла городской Советтер керегинде РСФСР-дин закондоры государственнӱ јаннын органдарынын праволорын элбедип, ологго јербойындагы јӱрӱмнин кӱп тоолу сурактарын чокумдап аайлаарга арга берген. Советтер бойлорынын Конституциядагы ээжилерин канча ла кире толо тузаланар, башкартузындагы хозяйстволорды азыйгызынан артык башкарар, албатыны бытовӱ ло социально-культурнӱ јанынан јеткилдееринин сурактарын кӱрӱр боло

берген. Жилищно-коммунальный ла бытовой строительство јанынан озор бийик турган органдарга башкарткан предприятиелердин ле организациялардын ижин чын-чике өткүреринде көп једимдерге јеткен.

Албатынын бастыра материальный ла духовный жүрүмиле үзүлбес колбулу бистин демократиянын илелген көрүмјилү јозогы — ол Советтерге избирательдердин берип турган јакылтаары. Онын өзүми экономический ле социальный ичкерлешти (прогрессти) түргендедип, бистин государственного социалистический стройдын артыктажын канча ла кире толо ло ончо јанынан тузаланар арга берип турат.

Областьта депутаттардын ла бастыра албатынын эрчимдү турушканыла берилген јакылтаар аайынча көп школдор, клубтар, магазиндер, медпункттар ла өскө дө объекттер тудулган. Улус јаткан јерлерди, сандуны ла ишкүчиле јаткандарды јадын-јүрүмге керектү не ле немеле јеткилдеерин јарандыраарына көп иш эдилген.

Коммунистический партия албаты депутаттарынын учурын көдүрерине бастыра иштерди бүдүрет. «Албаты депутаттарынын краевой, областной Советтеринин, автономный областьтардагы ла автономный округтардагы албаты депутаттарынын Советтеринин төс полномочиялери керегинде» СССР-дин Верховный Советинин июнь айдагы сессиязында јарадылган закон партия государственный јаннын органдарына кичеемел јетирип турганын јангыдан керелеп туру. Бу законды јаратканы социалистический государственностьты өскүрери келтейинен КПСС-тин XXV съездинин јөптөринде темдектелген јаан учурлу иштердин бирүзин бүдүргени болуп јат.

Социалистический албаты јаннын өзүп турган аргалары иштеги коллективтердин текшилик общественный организацияларынын учурынын да тынганынан көрүнөт. Областьта 3039 самостоятельный общественный биригү бар. Озор ажыра ишкүчиле јаткандар политиче-

ский, хозяйственный ла социально-культурный сурактарды аайлаарында эрчимдү туружат, мынызы калык-жоннын баштагкайы оног ары өзөрине арга берип јат.

Бистин Конституциянын идеялары јаркынду, ээжилери чындык. Ол кажы ла советский кижиге бойын орооннын ээзи, онын салымынан, государственный сурактардан туура турбай јадым деп сананар, јоннын алдына јаан каруулу мен деп бодоор арга берет.

Бистин јагы Конституциябыс советский кижинингузазына болуп оног ары иштезин ле өнжизин!

Р. САЙМУНОВА,
облисполкомнын оргинструкторский бөлүгинин
заведующийи

29 ОКТЯБРЬ — КОМСОМОЛДЫН ТӨЗӨЛГӨН КҮНИ

КПСС-тин съездине—јарамыкту уткуул!

Кажы ла күн бисти орооннын жүрүминдеги јаан учурлу керекке — ленинский партиянын XXVI съездине жууктадат. Туулу Алтайдын уулдары ла кыстары КПСС-тин XXVI съезди өткүрилери керегинде јетирүни сүүний ле оморкоп угуп, КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы Пленумынын јөбин творческий көдүрингилү уткыгандар. Комсомолдор ло јашөскүрим КПСС-тин Төс Комитединин Пленумынын итогторын элбеде шүүжип, XXVI съездти јарамыкту уткыыры, нөкөр Л. И. Брежневтин пленумдагы докладында айдылган јакылталарын жүрүмге өткүрери јанынан комсомольский организациялардын задачаларын чокумдап турулар. Комсомолдордон ло јашөскүримнен турган коллективтер, производствонин озочылдары, баштамы комсомольский организациялар «Онынчы бешјылдыкка — мергендү финиш! КПСС-тин XXVI съездине—јарамыкту уткуул!» деген Бастырасоюзный эстафетаны элбек јөмөгөндөр.

«Айлык планы јирме беш күнге бүдүрери учун, «КПСС-тин XXVI съездинин адыла адалган коллектив» деп күндүлү ат аданары учун тартыжалдар» — деп, Акташтагы продснабтын комсомолдордон ло јашөскүримнен турган «Күлүмји» деп коллективи јашөскүримди кычырган. ВЛКСМ-нин обкомынын бюрозынын члени, Майма аймакта Кызыл-Өзөктөги совхозтын уй саачызы Сюткина Валентина бир јыл сегис айдын планын партийный съездтин ачылатан күнине бүдүрип койорго молјонгон. Кийим көктөөр фабриканын көкчизи Шелепова Нина орооннын коммунисттеринин јаан учурлу жууны башталатан күнге эки јылдын јакылтазын бүдүрерге сананып алган.

СССР-дин наукалар Академиязынын Сибирьдеги бөлүгинин Алтайский экспериментальный хозяйство-зында Евгений Володинге баштаткан јиит коллектив ле Шебалиндеги совхозто Аграфена Кармановна Попыева-га баштаткан јиит койчылар онынчы бешјылдыктын пландарын ойиненг озо бүдүрип койгондор. Јүстөнг көп комсомолдор ло јииттер акту бойлорынын бешјылдык јакылталарын учына јетиргендер.

Азырал белетеп турган јииттер съездке иште база сый белетейдилер. Темдектезе, Кызыл-Өзөктөги совхоз-то Каракчиев Сергейге баштаткан механизированный звено сезонный јакылта аайынча 4200 центнер өлөнг ор-дына 7373 центнер белетеген, мынызы јакылта 175,5 процентке бүткени болуп јат. Улаган ай-макта Саратандагы совхозтын өлөнгди атла, колло јуур звенозы (звеньевойы Акчин Александр) сезон-ный јакылтаны 150 процентке бүдүрөргө молјонгон. Ту-рачак аймакта Дмитриевкадагы совхозто Владимир Григорьевтин механизированный звенозы алган мол-јуларын јенүлү бүдүрип, план аайынча 5500 центнер өлөнг ордына 6300 центнер белетеген. Шебалиндеги сов-хозто комсомолдордон ло јашөскүримнен турган звено (звеньевойы Мерзляков Александр) витаминдү өлөнг-нин кулурын белетеер сезонный јакылтазын 166,6 про-центке бүдүргөн.

Төзөмөлдү ле политический иштин бастыразын јаран-дырганы тургузылган задачаларды бүдүреринде ийде-күчтү тебү болуп јат. Бешјылдыктын јылдарында об-ластын комсомольский организациясында јакшы ку-булталар болуп калган. Организациянын члендеринин тоозы 2456 кижиге өзүп калган, эмди ВЛКСМ-нин члендеринин тоозы 25277 кижиге болуп јат. Көндүрө ма-териальный производство иштеп турган комсомол-дордын тоозы көптөгөн. Социалистический мөрөйдиг кеберлери ле эп-сүмелери јаранып турулар. «Арбынду ла чындый иштин бешјылдыгына — јииттердин көдүри-низин ле творчествозын!» деп патриотический движение-

де область ичинде 10 муннан көп јиит ишмекчилер, колхозчылар туружат.

«КПСС-тин XXV съездинин јөптөрүн — жүрүмге!» деген Ленинский зачет областын комсомольский организациясында иштин ченелген кебери боло берген. Бу зачетто 22 муннан ажыра уулдар ла кыстар туружат. Ленинский зачет өдөр тушта дезе, көп баалу баштаг-кайлар табылган. Көксуу-Оозы аймактан Нөкөрөва Татьянаны, Шебалин аймактан Пузовский Виталийди, Горно-Алтайск городтон Пестерова Галинаны ла Парамонова Екатеринаны областын улузы јакшы билер. Бу јиит ишчилер акту бойлорынын бешјылдык пландарын бүдүрүп койгоны керегинде туку 1979 јылда јетиргендер.

1980 јылда 2 октябрда РКСМ-нин III съездинде В. И. Ленин «Јашөскүримнин союзтарынын задачалары» деп исторический куучынын айткан күннен бери 60 јыл бүткен. Лениннин коммунизмге үренер деген кереес јакылтазы Советтердин ороонынын бастыра јаш үйезине ишке кычырган программа болуп јат. Јүк ле онынчы бешјылдыктын јылдарында 4412 уул ла кыс энирги ле заочный школдордо үренип, орто үредүге једингени керегинде аттестат алгылаган. Комсомольский политический үредүнин кружокторында ла семинарларында 30 муннан көп јииттер бойынын идейно-политический кемин бийиктеткендер. Бу да јылда партийный, комсомольский политический үредүнин ле экономический үредүнин системазында 5824 комсомол ло јиит кижии үренгилеер.

1980 јыл — олимпийский јыл. Москвадагы Олимпиада телекейлик спорттын историясында јаркынду ис аратырган. 47 јиит кижии, областын комсомольский организациясынын талдама чыгартулу улустары, бөкөлөрдин ле чыйрактардын ол бастырателекейлик спортивный маргаандарын бойынын көзиле көргөн. Олордын ортозында иштин јиит озочылдары, Майма аймакта комсомолдордон ло јашөскүримнен турган «Сибиряч-

ка» деп коллективтин уй саачылары Барбаякова Галина ла Каланова Елизавета, койчы Сельбиков Виктор, шофер Кудачинова Аграфена, садучы Филиппова Любовь ло оноң до өскөлөри болгон. Же быжылгы жыл жаңыс ла олимпиецтердин эмес. 26—29 июньда Кан-Оозы јуртта Туулу Алтайдын спортсмендеринин баштапкы областной ойындары өткөн, ол ойындарда ончо аймактардан ла городтон 700 кире спортсмендер турушкан. Областын спортивный јүрүминдеги бу жаан керекке учурлай билдирлү иш эдилген: стадион өскөртилген, волейбол ойнойтон площадкалар, 50 метр ырагына таңма адар тир тудулган. Өткөн төрт жылдын туркунына областьта СССР-дин спортынын 4 мастери, СССР-дин спортынын мастерине 29 кандидат, 1 разрядту 683 спортсмен белетелген, 60713 кижиги ГТО-нын значкисттери боло берген.

Онынчы бешжылдыктын жылдарында военно-патриотический иш бир канча јарана берген. «Солдат болуп бүтпей јадылар» — деп албаты ортозында айдыжат. Келер өйдөги черүчинин политический, психологический ле моральный ийделери узак өйгө тазыктырылат. Мында военно-спортивный лагерьлердин учуры јаан болуп јат. Городто ло аймактарда «Орленок», «Зарница» деген военно-спортивный ойындардын финалдары жылдын ла өдөт. Черүге баратан јашөскүримле өткүрип турган иш бир кезек јаранган. Черүге барып јаткандардын ортозында комсомолдордын тоозы 1976 жылда 82,3 процент болгон болзо, 1979 жылда 90,9 процентке јеткен.

Коммунизмнин идейный ла кылык-јан јанынан тазыктырылган строителидерин тазыктыраы — ол шокчыл кылыктарла, аракыдашла, социалистический јадыннын нормаларын бускан учуралдарла күүн-кайрал јок тартыжар дегени. Комсомолдын комитеттери онызына кичеемелин база јетирген. Бу өйдө областьта дружинниктердин 59 комсомольский оперативный отряды иштеп јат, ол отрядтарда 733 јиит кижиге туружат. Эрбойго јеткелек, милицияда учетто турган балдарла

иштеп јаткан комсомолдордын тоозы көптөгөн. Эр-бойго јеткелектерле, јашөскүримле алдынан башка өткүрилген профилактический ишти јарандыраp сурактар аайынча ВЛКСМ-нин обкомынын бюpозынын ла обл-исполкомнын УВД-зинин коллегиязынын кожо өткүрип турган заседаниелери јанжыга берген.

Художественный самодеятельностьтын кружокторынын ижинде уулдар ла кыстар туружары јашөскүримди коммунистический санаалу эдип тазыктыраp ба-за јаан учурлу болуп јат. Областьтын аймактарында 507 андый кружок иштеп јат, олардо 6 мун кире кижитуружат. Областьта 8 албаты театр, 48 агитбригада төзөлгөн лө иштеп јат.

КПСС-тин XXVI съездине белетениш јакшынак керекке белетенериле келижип калган — 1981 јылда 23 январьда Туулу Алтайдын комсомолы бойынын 60 јылдыгын темдектеер. Мыныла колбой ВЛКСМ-нин горкомы, райкомдоры, баштамы комсомольский организациялар, једимдер канча ла кире бийик ле јаан болзын деп, бойынын ижин ого келиштире төзөөргө кичеенип турулар.

Съездке белетенеринде школдордын да комсомольский организациялары эрчимдү туружадылар. Бу өйдө олардо областьтын комсомольский организациязынын члендеринин бежинчи үлүзи тоололот. КПСС-тин XXVI съездин уткып, школдын комсомолы бойынын јакылтазын ак-чек бүдүрет. А ол јакылта дезе јакшы ла сүрекеј јакшы үрениш. Оны бүдүрип, 9,5 муннан көп балдар «4» лө «5» темдектерге үренгилеп јат. Өткөн үредүлү јылда үч үренчик школы алтын медальду божоткон.

«Менин ижим менин республикамнын ижине кожулат» деген јайгы иштеги четвертьте үренчиктердин турушканы идейный јанынан, ишке ле јакшы кылык-јанга тазыктыраp чын ла школы болуп јат. Областьта үренчиктердин 54 бригадазы иштейт, олар 5 мунга шыдар балдарды бириктирет.

Јаштардын технический творчествозы там ла јарлу болуп браадыры. 1979—80 үредүлү жылда областьтын школдорында јаш техниктердин 186 кружогы иштеген, олордо 1500 бала турушкан.

«Бастыра орооннын пионерлери Лениннин керегине чындык» деген пионерский маршла 12926 јаш кижии баскылайт.

КПСС-тин XXV съездинин исторический јөптөрин бүдүрери јанынан јаан ишти пединституттын ла орто үредүлү заведениелердин комсомольский организациялары өткүргилеп јат. Тогузынчы бешјылдыктын баштапкы жылында орто үредүлү аңылу заведениелердин үренеечилеринин успеваемозы 98,9 процент болгон болло, јакшы ла сүрекей јакшы темдектерге үренеечилердин јүк ле 20,2 проценти үренген болзо, 10-чы бешјылдыктын баштапкы ла жылында успеваемость 99,3 процентке јетире, билгирлердин чындыйы 44,9 процентке јетире бийиктеген. 1971—72 үредүлү жылда сүрекей јакшы үренген балдардын (отличниктердин) тоозы 18 кижии болгон болзо, 1979—80 үредүлү жылдын итогторы аайынча 150 кижиге јеткен.

ССО-нын эмблемазын шидеген јажыл курткаларлу уулдар ла кыстар областьтын хозяйстволорында јылдын ла иштеп турулар. Беш јылдын туркунына 3000-нан көп јиит студенттердин строительный отрядтарында гражданский чыдамалдын школун өткөн, олор 5,5 миллион салковой акчага тургадый объекттер туткулаган.

10-чы бешјылдыкта јашөскүримнин алдына тургузылган задачаларды бүдүрери көп јанынан комсомольский отрядтардын дисциплиназынан ла төзөмөлдү болорынан камаанду. Областьтын комсомольский организациязына 501 баштамы, 862 цеховой организация ла 104 группа кирет. Баштамы комсомольский организациялардын тоозы калганчы беш јылдын туркунына 1,5 катапка көптөп калган. Комсомолдордын кабортозынан көби материальный производсто иштеп јат.

Областынын комсомольский организациясында КПСС-тин 709 члени ле членине кандидат иштегилейт, мынызы областынын комсомольский организациясынын 2,8 проценти болуп јат. КПСС-тин члендери комсомольский группалардын ла цеховой организациялардын төртинчи үлүзин, баштамы комсомольский организациялардын 41 проценти башкарып турулар. Комсомолдын јакылтаарын јаантайын организациясынын бастыра члендеринин 63 проценти бүдүрип турат.

Бу өйдө Ленинский комсомолдын бастыразында јаан учурлу иш — отчеттор ло выборлор өдүп јат. Отчетно-выборный јуундарда комсомолдор комсомольский организациянын јылына бүдүрген ижин көрүп, акту бойлорынын комплексный пландары, онынчы беш-јылдыктын пландалган јакылтаары канайда бүдүп турганын шиндеп, төрөл Коммунистический партиянын XXVI съездин јарамыкту уткыыры јанынан задачаларын чокумдап јадылар.

Г. КУКУНОВ,
ВЛКСМ-нин обкомынын экинчи качызы

ГОРНО-АЛТАЙСКИЙ ОБЛАСТЬТЫН КОМСОМОЛЬСКИЙ ОРГАНИЗАЦИЯЗЫ ТООЛОРДО

Областьтын комсомольский организациязынын член-деринин тоозы

1980 жылдын 1 январине 25277

Ол тоодо:

үй улус 15996

ишмеччилер 6846

колхозчылар 1873

үренеечилер 11578

онон до өскөлөри 316

Ўредүзи аайынча ВЛКСМ-нин члендеринин тоозы:

бийик ўредүлү 1248

толбос бийик ўредүлү 815

орто ўредүлү 11833

толбос орто ўредүлү 9079

баштамы ўредүлү 2302

ВЛКСМ-нин тос национальностьту члендеринин тоозы 8877

Баштамы комсомольский организациялар 385

Цеховой комсомольский организациялар 536

Комсомольский группалар 100

Областьтын комсомольский организацияларында иштеп турган коммунисттердин тоозы 709

Комсомолдын якылтаарын жаантайын бүдүрип тургандардын тоозы 63 проц.

«КПСС-тин XXV съездинин жөптөрүн — жүрүмгө!» деген Ленинский зачетто туружып жаткандардын тоозы 22546

Комсомольский политүредүнүн кружокторында ла семинарларында үренип тургандардын тоозы 5167

Энирги ле заочный школдордо, техникумдарда, вузтарда, ПТУ-ларда үренип тургандардын тоозы	3006
Художественный самодеятельностьтын төзөлгөн лө иштеп турган кружокторынын тоозы	507
Ол кружоктордо туружып јаткандардын тоозы	5962
Комсомолдордон ло јашөскүримнен турган коллективтердин тоозы	110
Үренчиктердин производственный бригадаларынын тоозы	54
Школдордогы лесничестволордын тоозы	29
«Арбынду ла чыңдый иштү бешјылдыкка — јииттердин көдүригизин ле творчествозын!» деген движениеде туружып јаткандардын тоозы	100 мун кижиден көп
Дружинниктердин комсомольский оперативный отрядтарынын тоозы	59
Ол отрядтарда туружып јаткандардын тоозы	733

Јурт јашöскүримди идейно-политический таскадары

Јаңы обществоны төзöөрининг айдары јок јаан задачалары јенүлү бүдери ишкүчиле јаткандардын политический öзүми, идейный көрүм-шүүлтези, творческий эрчими канча ла кирези бийик болгонынан көндүрө камаанду деп социалистический ле коммунистический строительствонын теориязы ла практиказы керелейт. Коммунистический партия анчадала јаан ајаруны јашöскүримди, коммунизмди учына јетире тудуп бүдүрер јиит улусты үредип, таскадарына эдип јат. «Тартыжунын учы-түбине јашöскүрим једер...» деп В. И. Ленин бичип туратан. Обществоны революционный јанынан кубулта төзöөри керегинде Лениннин шүүлтезин оног ары көндүктирип тура, нөкөр Л. И. Брежнев ВЛКСМ-нин XVIII съездинде айткан куучынында анылап темдектеген. Ол коммунизм учун тартыжунын јаан учурлу бөлүгинде турган јашöскүрим керегинде мынайда айткан: «Олор келер öйдинг ийде-күчи, ол ок öйдө бүгүнгү советский деремненин төс јеринде турган улус».

Орооннын эн ле капшуун, иштеңкей ийде-күчи болуп турган јашöскүрим онын иш бүдүрген јаан аргазы болуп јат. Колло эдип турган иштинг 31,7 проценти бистинг ороондо јашöскүримге келижип јат. Јашöскүримнин камааны общественно-политический жүрүмде де ас эмес. СССР-дин Верховный Советинин депутаттарынын ортодо 21,1 проценти 30 јашка јетире јаш улус, олордын 18,8 проценти — комсомолдор. Бистинг областьта албатынын депутаттарынын Советтеринин депутаттарынын тоозында 40 проценти јашöскүрим, олордын 29,3 проценти комсомолдор.

Öзүп јаткан јаш үйе бойынын јажыла, психофизио-

логический өзүмиле јаан улустан бир канча аңыланып јат. Онын да учун олордын јадын-јүрүмине, өзүмине аңылу ајару эдерге келижет. Бу јанынан В. И. Лениннин көп јакарулары болгон. Ол јакарулар КПСС-тин күнүн ле эткен ижинде кыйалта јоктон бүдүп јат. «Партиянын аңылу килемјизинде јашөскүримди, бистин солынтабысты, идейно-политический ишке ле нравственный таскадары туруп јат» — деп, идеологический ишчилердин Бастырасоюзный јуунында темдектелген.

Јашөскүримнин ортодо өткүрген идейно-политический ле нравственный таскадулу иштин учы-түбин олордын чокум керектеринен көрөр керек. Кажы ла јиит кижинин јүрүминде онын ичбойынын некелтезин јеткилдеери јаан учурлу болуп јат. Шак онын учун коммунистический таскамалду иштин системазында јаан ајару јашөскүримнин ичбойындагы некелтелерине, анчадала күүн-табын, көрүм-шүүлтезин таскадарына эдилеп јат. Көрүм-шүүлтени таскадары кижинин јүрүминин төзөлгөзинде јадып јат. Улустын производствогы, политикадагы, күнүн сайын јүрүминдеги культуразы шак онон көндүрө камаанду. Јашөскүримнин духовный некелтезин јеткилдеерине партия, комсомол, общественно-политический организациялар бойлорынын идеологический ижин ууландырып јадылар. Андый иштердин амадулары ла ууламјылары КПСС-тин Программасында, партиянын XXIV ле XXV съездтеринин материалдарында чокум јарт бичилген.

Идеологический иштин јаан учурлу ууламјылары «Идеологический, политико-таскамалду ишти онон ары јарандылары керегинде» КПСС-тин Төс Комитединин јөбинде темдектелген. «Идеологический, политико-таскамалду иштин төс амадузында советский улустын көрүм-шүүлтезин научный төзөлгөлү эдери, олорды партиянын, коммунистический идеалдардын керектерине, социалистический Төрөлди сүүрине, пролетарский интернационализмге чындык болорына үредип-таскадары болгон до, болор до» деп, ол јөптө айдылган.

Ишкүчиле јаткандарды марксистско-ленинский теорияга таскадарында тös бөлүктердин бирүзи политический үредүнинг системазы болуп јат. Советский улустын политический таскадузынын системазына эдилип турган баштапкы некелтелердин бирүзи үредүге канча ла кирези элбек јонды тартып алары, онын өдүнгизин тыгыдары, пропаганда ла агитациянын научный кемин бийиктедери, онын чокум ла јарт, жүрүмле колбулу, ичкери ууламјылу болорын кичеери болуп јат. Политический үредү-таскадунын алдында турган задача — кажы ла советский кижии партиянын тургуза өйдөги теориязынын ла политиказынын сурактарын терен ондоп билерине, марксистско-ленинский үредү јоннын политический культуразын бийиктедерине, алган билгирлер идейный көрүм-шүүлте болорына једип алары.

Идеологический иште јаан учур јашөскүримди революционный, јуучыл ла иштеги јанжыгулар ажыра үредип-таскадарына, олар политический билгирлерге јилбүлү болорына, социализмнин салымы, Төрөлистин чектеп өзөри ле јеткер јок болоры учун каруулу болорына берилип јат. Мында анчадала јаан ајару јашөскүримди идейно-политический јанынан үредип-тазыктырарына эдилип јат. Јашөскүримле өткүрип турган бастыра идейно-политический иштер јилбүлү, сонуркадулу ла терен түп-шүүлтелү болор учурлу.

Тургузылган задачалар јенүлү бүдери политический үредүнинг элбек системазын канча ла кирези билгир төзөгөнинен көндүре камаанду болор. Областьта 6 муннан ажыра уулдар ла кыстар марксистско-ленинский теорияны комсомольский политүредүнинг кружокторында ла семинарларында үренип јадылар, 4 муннан артык јашөскүрим партийный үредүнинг кружокторында, 2 муннан ажыразы коммунистический иштин школдорында үренгилейт.

Областьтын јашөскүрими бойынын политический билгирлерин лекционный пропаганда ажыра база бийиктедип јат. Идеино-таскадулу иштин практикасында

бирлик полйткүндер өткүрери жанжыга берди. Андый күндерде ишкүчиле жаткандардын алдына тыш ла ич-жанындагы политика аайынча советский ле партийный ишчилер, албаты-хозяйствонун специалисттери куучын айдып, лекциялар кычырып, докладтар эткилейт. Жаш-өскүримнин политический культуразын бийиктедеринде областьтын аймактарына, колхозторына ла совхозторына, турлуларга, фермаларга жоруктап турган информационно-пропагандистский группалардын ла агитпоездтердин тузазы айдары жок жаан болуп туру.

Политический культурага тазыктылары жанынан анайда бирлик ууламжылу өткүрген иштердин шылтузында жашөскүрим марксизм-ленинизмнин үредүзине тартынары өзүп, учы-учында научно-материалистический көрүм-шүүлтези бийиктеп жат. Жашөскүрим полит-үредүнин системазында үренип баштайла, оноң табынча научный коммунизмнин теориязын билгени ажыра политический сурактарды бойлоры тагынан аайлаарына жылбүзи тыгып келер.

Областьтын жашөскүрими политический үредүге кандый күүндү болгонын билип аларга, мал ижиндеги жииттерге сурактар берилген. Ол сурактардын каруулары мынайда үлештирилди: жашөскүримнин 71,2 проценти общественно-политический сурактарга үренер ле бойлорынын билгирлерин теренжидер күүндү, 22,6 проценти үредүге тын күүндери жок, 4,2 проценти үредүге жылбүзичек жок деп айткандар. Политический үредү кандый туза берип туру деген суракка каруулар «жакшы» деп айдылган. Общественно-политический сурактарга жылбиркеери там бийиктеген. 53 процент жашөскүрим телекейлик жүрүмди жакшы ондоор боло бердис, 41,8 проценти үредү общественный жакаруларды, производственный керектерди бүдүрерге болужат деп айдыштылар.

Бу каруулардан көргөндө, жашөскүримнин политический үредүни керексири бийик кеминде болгоны жарталат. Же мыныла коштой кезик жаш улусты билгирлерге күүндү болор эдип таскадары керектү болгоны жар-

талды. Мында јаан учурлу керек јашöскүримниң политический үредүзин омордын практический ижиле колбулу болорын јеткилдеери, иштеги ле общественный жүрүмдеги эрчимин бийиктедери болуп јат. Шак ла ол керек — јашöскүримди общественный ишке элбеде тартып алары, омор жүрүмниң бек јолын талдап алып, анда турумкай турары омордын коммунистический көрүмшүүлтезин ле политический күүн-табын бийиктедерине јакшы салтарын јетирип јат. Андый болордо, общественный иш бир јанынан јашöскүримниң политический билгирлерди керексигенин јеткилдеп, экинчи јанынан ол керексисти там элбедип ле тереңжидип јат. Политический үредүниң системазында јилбиркеп үренип турган јашöскүрим общественно-политический жүрүмде де эрчимдү туружат. Үренип турган јиит улустын 87,4 проценти общественный иштер бүдүрип јат. Политический үредүге күүни јок улус общественный жүрүмде де нојоо болот.

Кажы ла кижиниң социальный эрчимин јангыс ла онын общественный иштерди бүдүрип турганынан көрөргө јарабас. Социальный эрчим дегени ол кажы ла кижии бүткүл обществого, улуска кандый күүндү болгоны, бойынын кылык-јангын башкарынып билери болуп јат. Шак ла мында — социальный эрчимди бийиктедеринде идейно-политический таскадунын учуры айтпаза да сүрекей бийик болуп туру.

Т. Троицкая

ҮРЕДҮНИНГ ЭРЧИМИН БИЙИКТЕДЕР ЭП-СҮМЕ

(Кан-Оозы аймакта «Путь Ильича» колхозтогы
парторганизацияда марксизм-ленинизмнин
төзөлгөлөринин школынын пропагандизи
Павел Кузьмич Байжигитовтын ижинин ченемелинен)

Марксистско-ленинский теорияны улус јилбиркеп
үренгени коммунистический күүн-тапту эдип үредип та-
зыктырарында анчадала јаан учурлу болуп јат. Кажы
ла суракты теренжиде үренип, ондоп, билип алатаны
теоретический үредүнин баштапкы учурлу кереги деп,
Михаил Иванович Калинин айдып туратан. Онын учун
пропагандисттин јаан учурлу задачазы — үренип тур-
ган улусты политический үредүде теренжиде билип, он-
доп турарына темиктирери. Кажы ла үредүде кижинин
сагыш-шүүлтези эрчимдү иштеерине једип аларга күч
эмес. Је үренип турган кижии бойынын эрчимин јангыс
ла политический собеседование өдөрдө, рефератты эме-
зе докладты шүүжерде көргүзөр аргалу. Анайда Кан-
Оозы аймакта тын таскадулу пропагандисттердин
бирүзи Павел Кузьмич Байжигитов шүүп туру. Бойы-
нын башкарган школында үренип турган улустын ор-
тодо собеседование өткүрерине нөк. Байжигитов про-
пагандистский ижинде јаан ајару эдип јат.

«Учебникте мындый бажалыкты кычырыгар», «кни-
гадан мындый страницаларды конспектегер» деп јакыл-
та бергенине болорзынарга јарабас. Јакылтаны канай-
да бүдүрерин, кандый сурактарга ајару эдерин, нени
билип аларын пропагандист јартап айдып берер учурлу.
Собеседованиеде кандый сурактар турарын айдып бер-
гени јакшы. Кычыратан литератураны јартаар, кезик
улуска практический јакылта берер керек.

Собеседованиеде јангыс ла докладтар, рефераттар
укканы, пропагандист тургускан сурактарга үренип тур-
ган улус каруу бергени ас деп, Павел Кузьмич Байжи-

гитов шүүп туру. Собеседованиеде тос учурлузы — тургускан суракты шүүжеринде үренип турган улус бастыразы эмезе көп нургуны туружары. Собеседование башталарда, пропагандист шүүжетен сурактарды жартаган айас, улус ол сурактар аайынча бойынын шүүлтезин айткадый, бойлорынын ижиле, коллективтин жүрүмиле, бүдүрип турган задачаларыла колбоштыргадый айалга жеткилдеери керектү.

Пропагандист бойынын куучынында үредүнин амадузын чокумдап, шүүжетен теманын учурын куучындайла, кандый сурактарга анчадала тын ажару керектүзин жартайт.

«Жаңы кебер-бүдүмдү партияны — научный коммунизмнин партиясын төзөгөни» деп тема аайынча собеседование башталар алдында пропагандист Байжигитов П. К. үредүнин амадузын мынайда жартады: «Үредүнин амадузы — Россияда марксистский партияны төзөйтөн жарамыкту айалганы теренжиде шүүп, билип алганы ажыра марксизм өзүп тыгып келген жолдо Лениннин ойин, социализмнин үредүзин ишмекчилердин тартыжузыла колбоштыра жартаары. Оныла колбой биске РСДРП-нин II съезди өткөнин, онын жөптөрүн жартап алар керек. Слер бойыгардын куучыныгарда В. И. Лениннин «РСДРП-нин II съезди керегинде эске алынганым» деп ижин тузаланыгар».

Пропагандист мындый чокум сурактар тургускан:

1. Россияда марксистский партияны төзөөргө жарамыкту исторический айалгалар. Марксизмди өскүреринде Лениннин ойи башталганы.

2. Марксистский партияны төзөөри жанынан В. И. Лениннин планы. В. И. Ленин төзөгөн ле редактировать эдип чыгарган «Искра» («Чедирген») газеттин ле В. И. Лениннин «Нени эдер?» деп книгезинин исторический учуры.

3. РСДРП-нин II съезди ле онын тос учурлу жөптөри. В. И. Ленин партийный жүрүмнин төзөмөл ээжилери ле нормалары керегинде.

Үренип турган улустың бирүзи — библиотекарь нөк. Антюфьева П. А. бу темага јербойындагы историко-революционный материалдар аайынча практический јакылта бүдүрип, јаан эмес доклад белетеген.

Үредип турган улузын, олардың кемин, үренгенин, нени иштеп, кандый общественный иште туружып турганын Павел Кузьмич јакшы билер. Пропагандист Ленинниң мындый ээжизиле башкарынып јат: улусты бойлорын шүүдирер, сурактардың ла керектердин тазылына, учурына бойлоры јетсин, санангылазын, бойлорының јүрүминин, ижинин ченемелин тузаланып, кажы ла сурак аайынча бойының түп-шүүлтезин этсин деп кичеенер керек.

Чике сурактар тургусканы ажыра үренип турган улусты куучын айдарга јилбиркедетени политический үредү өткүрип турган кижиге анчадала јаан учурлу.

Өрө адалган тема аайынча собеседование өдүп турарда, пропагандист Байжигитов П. К. үзеери бир канча сурактар тургускан: «В. И. Ленин ле оның нөкөрлөри марксизмниң үредүзин булгап турган улустарга удурлажа кандый тос сурактар аайынча тартышкылаган?», «Легальный марксизм ишмекчилердин тартыжузына нениң учун буудак болгон?», «Историяда албаты-калыктың ла бир кижининг учуры кандый?», «Јаңы кебер-бүдүмдү партия керегинде В. И. Ленинниң үредүзин буржуазия булгаарга ченешкени эмди нениң учун тыңый берди?».

Школдо үренип турган көп улус үредүге В. И. Ленинниң «Нени эдер?», «Алтам ичкери, эки алтам кайра» деп книгелерин, КПСС-тин Тос Комитединин «В. И. Ленин керегинде эске алынгандарын» экелгендер.

Тургузылган сурактарды шүүжип јартаарында туружарына пропагандист анчадала куучын айдарга тың күүнзебейтен улусты тартып аларына кичеенди. Улус книгелерге бичилгенин үренип алала, айтпай, бойының ондоп турганын айтсын деп сурап турган. Анайда кол-

хозтын шофери Антюфьев В. А., јиит коммунист Тайтаков А. П., токарь Панин А. Л. сүреен терен шүүлтелерлү куучын айткандар.

Собеседование өдүп турарда, пропагандист куучын айдып турган улустын ајарузын В. И. Лениннин произведениелеринде айдылганына ууландырган, бойы КПСС-тин XXV съездинин јөптөрүн, телекейдин коммунистический ле ишмекчи партияларынын 1959 жылдагы јуунынын материалдарын, В. И. Лениннин чыккан күнинен ала 110 жылдыкка КПСС-тин Төс Комитединин јөбин элбеде тузаланган.

Собеседованиенин учындагы куучынында пропагандист јаңы кебер-бүдүмдү партия керегинде, онын идейный, төзөмөл лө тактический ээжилери керегинде В. И. Лениннин үредүзинин бастырателекейлик исторический учурын айткан. Большевиктердин партиязы төзөлгөни Россияда ла бастыра телекейде ишмекчилердин тартыжузында јаңы өй ачканын, пролетариат јаңы исторический айалгаларда социальный јайымданары учун тартыжуны башкаратан класс болгонын куучындады.

Үредү божогон, је улус тарап-таркап јанарга бачым дабай турдылар. Кезиктери пропагандистти курчай туруп алала, эмдиги өйдөги телекейде коммунистический движененин сурактары аайынча шүүлтелерин айдып турдылар.

Үредү јилбүлү өткөн, улустын санаа-шүүлтези эрчимдү иштеген. Бис пропагандист Байжигитов Павел Кузьмич өткүрген сөк-јаңыс үредү өткөнинин учы-бажын көргүстис. Онын јыл чыгара өткүрген бастыра собеседованиелери анайда јилбүлү ле эрчимдү өткөн. Үренип турган улус программанын «Телекейди јаңырта кубулткан үредү» деп адалган баштапкы бөлүгин терен-жиде үренип, билип алдылар.

В. Параев,

КПСС-тин обкомында политический үредүнин школынын консультанты

ЛЕКТОР КЕРЕГИНДЕ СӨС

ӨЙДИН НЕКЕЛТЕЗИЛЕ

Совет жагнын улу жаан једимдеринин бирүзи — миллиондор тоолу улуска билгирлердин байлык-јөөжөзине јол ачканы. Бүгүнгү күнде бистинг государствобыстын ийде-күчи тын болгоны — жагыс ла промышленный ла экономический ийдезинде эмес, је анайда ок албаты-јоны бичикчи-билгир боло бергенинде.

Кижини жагыс катап үределе, бастыра жүрүмине билгир эдер арга јок. Ненин учун дезе, жүрүм јерде турбай јат. Кажы ла күнде жагы немелер табылат, жагы керектер болуп туру. Чотойтон электронный машиналар эдилди, улус оныла иштеерге үренгилейт. Лазерлер јазалды, олордын чокум ууламјылу јаркыны связьтын аргаларын элбетти, жагы материалдар эдерине, медицина, биологияда, астрономияда, өскө дө көп-көп керектерде үзеери аргалар тапты.

Науканын ла техниканын једимдерин канча ла кире түрген тузаланза, общественный производство, общество, бастыра бойы анча ок кире түрген өзүп, өнжүп јаранар. Онын учун улусты текши бичикчи эдип үредетен системала коштой, научный ла общественно-политический билгирлерди лекциялар ла докладтар ажыра таркадары база жаан учурлу. Бу иштин көп нургунын бүгүнгү күнде «Билгирлердин» обществозы башкарып туру.

«Билгирлердин» обществозынын лекторларынын алдында турган төс задачалар — улуска профессиональный билгирлерин, анайда ок текши бичикчизин ле культуразын элбедерине ле теренжидерине јөмөлтө эдери.

Бистинг областьта бу задачаларды бүдүреринде Майма аймакта ченемел өтхүрер јуртхозяйственный стан-

циядагы общественник-лекторлор, темдектезе, Нина Даниловна Жданова ла өскө дө нөкөрлөр эрчимдү туружып жадылар. Нөк. Жданова јирме јыл мынанг озо Ижевск городто јуртхозяйственный институтты үренип божодоло, Туулу Алтайга иштеп келген. Ол ло күнненг ала Майма аймакта иштеп туру.

Нина Даниловна Жданова бастыра бу јылдардын туркунына ченемел өткүрер Горно-Алтайский станцияда иштеп келди. Эмди ол малдын азыралын белетеер јангы технология тургузып, иште тузаланары јанынан лабораторияны башкарып јат. Научный ишти Нина Даниловна эрчимдү лекторский ишле колбулу өткүрет. Научный билгири терен, практический ишке тазыккан кижии областьтын ишкүчиле јаткандарына КПСС-тин ле Советский башкарунын јурт хозяйство аайынча јөптөрин, партиянын эмдиги өйдөги аграрный политиказын көп јылдардын туркунына јартап туру.

Темдектезе, Нина Даниловна Жданова бу күндерде кычырган лекцияларында, эткен докладтарында ла өткүрген беседаларында колхозчыларга ла совхозтордын ишмекчилерине 1980 јылда аштын түжүмин јуундарын, јуртхозяйственный продукталарды государственного садар ла малга азырал белетеерин ле 1980—1981 јылдарда малды јакшы кыштадып чыгарарын јеткилдеер үзеери иштер керегинде КПСС-тин Төс Комитединин ле СССР-дин Министрлеринин Совединин јөбин јартап, областьта кату ла јулукту азыралды көптөдөрине јаан ајару эдип јат.

«Бистин областьтын јурт хозяйствазынын товарный продукциязынын 93—94 проценти малдан алган продукция — деп, лектор темдектейт. — Қалганчы он јылда Туулу Алтайдын совхозторында ла колхозторында бастыра малдын тоозы он процентке өскөн. Је бу малга кыштай јиир азырал белетеер программа јылдын ла бүтпей јат. Онон улам јуртхозяйственный продукцияны көптөдөр лө государственного табыштырар пландар бүтпей туру».

Азырал белетееринде кажы ла бир аймактын эмезе хозяйствонун ижине түп шүүлтөлөр эдерде, Нина Даниловна Жданова темдек эдип, Майма аймактын хозяйстволорун, көп учуралдарда журт хозяйстводо ченемел өткүрер станцияны алат. Мында чокум иш, ченемел, једимдер бар. Андый лекцияны улус тын јилбиркеп уга-ла, көп сурактар бергилейт. Онон ары лектор ол аймак-та эмезе хозяйстводо общественный малды азыралла јеткилдееринде кандый аргалар тузаланылбай турганын куучындайт.

Малды ток азыралла јеткилдейтен быжу аргалар — сенаж белетеери, химический кожумакту азырал јазаа-ры, көп витаминдү өлөңкулур эдери, гранулдар јазаа-ры — деп, Нина Даниловна јартайт.

Нина Даниловна Жданова бойынын ижи аайынча областьтын ончо аймактарында, бастыра колхозтордо ло совхозтордо болуп, общественный малдын тоозын көптөдөринде ле онын продуктивностын бийиктедеринде эрчимдү туружып јат. Бу задачаларды хозяйствонун бойында малга јеткил азырал белетеп албаганча бүдү-рип болбос деп, ученый ла лектор кичи айдат. Анайда айдала, Нина Даниловна ишмекчилердин алдына чокум задача тургузат. Малга азырал белетеер өйдө бастыра иштер чокум планду өдөрин јеткилдеер деп айдып турат.

— Кажы ла лекция, доклад ла беседа чокум јарт, једимдү ле өдүмдү болор учурлу — деп, Нина Данилов-на айдат. — Анайда эдерге јакшы белетенери керектү.

Куучын айдарына, лекция кычыраына база бир јаан учурлу нежелте — бойынын коллективинин, аймак-тын, областьтын жүрүмиле колбулу болоры. Бу нежел-тени нөк. Жданова кыйыш јоктон бүдүрип турат. Кажы ла лекция кайда, кандый өйдө, кемге кычырылатанын Ни-на Даниловна ајаруда тудуп јат. Темдектезе, механизаторлордын алдына доклад эдерге турган болзо, нөк. Жданова тракторлорды ла өскө дө журтхозяйственный машиналарды тузаланып турганы, кыралардын түжү-

ми керегинде тоолорды алат. Мал өскүреринде иштеп турган улусла куучындажарга белетенгенде малдын продуктивнозы, продукциянын чыгдыйы керегинде тоолор тузаланат. Кажы ла беседада, докладта ла лекцияда Нина Даниловна озочылдарды адап, оlorдын ижининг једимдерин, эп-сүмезин куучындаарга кичеенет. Оныла коштой једикпес-тутактарды темдектеп, ол једикпес-тутактар неден улам болуп турганын, кем бурулузын айдат, оlorды түрген түзедип јоголтотон јолдорды ла эп-аргаларды көргүзип турат.

Нина Даниловнаны угарга сүреен јилбүлү деп, онын лекциязын, докладын, беседазын уккан бастыра улус јолду айдыжат. Ол кандый ла уур сурактарды чокумдап, кажы ла кижии јакшы ондоор эдип јарт куучындап јат. Кайда ла барза, оны тын сакыган кижидий, јылу уткып јадылар.

Быјылгы јылда Н. Д. Жданова, идеологический иштеги өскө дө ишчилер чилеп ок, бойынын ижинде КПСС-тин Төс Комитедининг июньский (1980 ј.) Пленумынын материалдарын, КПСС-тин Төс Комитедининг Генеральный качызынын, СССР-дин Верховный Советинин Президиумынын Председатели нөкөр Л. И. Брежневтин докладтарын ла куучындарын јартап таркадарына јаан ајару эдип туру.

Эмди бастыра јерлерде Советский Союзтын Коммунистический партиязынын XXVI съездине учурлай 1980 јылдын ла бастыра бешјылдыктын пландарын ла молјуларын јенүлү бүдүрери учун социалистический мөрөй элбеди.

Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары, бастыра советский албатыла кожо, социалистический мөрөйдө эрчимдү туружып, КПСС-тин XXVI съездине јозокту сый белетеп турулар.

Н. Модоров

19 ОКТЯБРЬ — КУРСАК ЭДЕР ПРОМЫШ- ЛЕННОСТЬТЫН· ИШЧИЛЕРИНИН КҮНИ

КУРСАК ЭДЕЕЧИЛЕРДИН ЈЕДИМДЕРИ

Курсак эдер промышленностьтын ишчилеринин күни 1966 жылда 30 августта СССР-дин Верховный Советинин Президиумынын Указыла тургузылган, ол эмди жылдын ла октябрь айдын үчинчи воскресен күнинде темдектелет.

Советский албатынын материальный ла культурный кемин онон ары көдүрери јанынан КПСС-тин XXV съезди тургускан задачаларды бүдүреринде курсак эдер индустрия төс јерлердин бирүзинде туруп јат. Коммунистический партия ла Советский башкару коммунистический строительнонын бастыра үйе-өйлөринде оны өскүреринин сурактарына јаан ајару јетиргендер де, јетиргилеп те јат. Бу өйдө курсак эдер советский промышленность — көп бөлүктөрлү, тын өзүмдү јаан хозяйство. Қалганчы жылдарда курсактанатан продукталарды эдеринин кеми көптөгөн. Эдип турган продукциянын жүзүндери јаантайын элбеп турат, бу оқ өйдө онын чындыйы, амтаны ла тогы јаранып јат. Курсак эдеечилер аш-курсак јанынан албатынын некелтезин канча ла кире толо јеткилдеерге кичеенип турулар. КПСС-тин Төс Комитединин ноябрь айдагы (1979 ј.) Пленумынын јакаруларыла башкарынып, олар продукция эдип чыгарар плановый јакылталар бүдерин јеткилдеерге бастыра күчин салып, курсак эдерин көптөткөдий, сырьевой аргаларды канча ла кире јакшы тузаланарын јеткилдегедий резервтерди бедрейдилер.

Курсак эдер промышленностьтын Туулу Алтайдагы предприятиелери 1980 жылда продукцияны 28 миллион салковойдон көп акчага чыгарар. Мынызы областьтын

бастыра промышленный предприятиелеринин чыгарып турган продукциязынын 30,3 проценти болуп јат. Онынчы бешјылдыктын јылдарында курсак эдип чыгарары 2 миллион салковой кире акчага көптөп калган. Быјыл јангыс ла сарју-сыр эдер промышленностьтын предприятияи продукцияны 1975 јылдагызынан 2,3 миллион салковойго көп чыгаргылаар. Кан-Оозындагы ла Караколдогы сырзаводтор онынчы бешјылдыктын планын өйинен озо бүдүрип койгондор.

Курсак эдип чыгарарында 1390-нан көп ишчилер туржат, мынызы областьтын промышленный производствозындагы бастыра ишчилердин 19 проценти болуп јат.

Бойынын профессиональный байрамын курсак эдеечилер иштеги јарамыкту сыйларыла уткыйдылар, озо чыл коллективтер дезе јылдык јакылталарын өйинен озо бүдүргени керегинде јетирип турулар.

**АВТОМОБИЛЬНЫЙ ТРАНСПОРТТЫН
ИШЧИЛЕРИНИН
КҮНИНЕ — 26 ОКТЯБРЬГА**

**ОБЛАСТЬТЫН ТӨС
ТРАНСПОРТЫ**

Бүгүн автомобильный транспорт жокко албаты-хозяйствонун бир де бөлүгү онду иштеп болбос. Туулу Алтайда автомобильный транспорт жүзүн-башка коштор тартатан ла улус жүрүжетен сок-янгыс төс арга болуп јат. Онынчы бешјылдыктын јылдарынын туркунына бистин областьта автотранспорттын материально-технический төзөлгөзи тыгыды, онын төс производственный фондторы өсти. Јангы јаан автотранспортный предприятиелер төзөлөлө, иштеп баштады.

Бистин областьта автомобильный транспорт одузынчы јылдын учы јаар өзүп баштаган. 1940 јылдын учында областьта одустан эмеш ле ажыра автомобиль бар болгон. Јыл чыгара II мун тонна кош тарткан.

Эмдиги өйдө областьтагы автомобильдердин тоозы јылдын ла јангы эки жүс автомобильге көптөп туру. Автопаркка тын ийделү ГАЗ, ЗИЛ, МАЗ, КамАЗ ла өскө дө тагмалу автомобильдер кожулат.

Онынчы бешјылдыкта областьтын транспортыла албаты-хозяйствонун кошторын тартары 21 процентке өскөн, кош тартып јоруктаары (грузооборот) одус алты процентке көптөйлө, 289 миллион тонна-километр болды. Төрт миллион сегис жүс јирме үч мун тонна кош тартылды.

Бистин областьта улус автобустарла жүрүжери башталган өйдөг ала јирме јылдан эмеш ажыра өй өтти. Эмди автобустарла јылына он јети миллионног ажыра кижии јоруктайт. Онынчы бешјылдыктын јылдарынын туркунына автобустарла тарткан улустын тоозы 1,8 ка-

тап, пассажирлер тартып јоруктаары бүдүн јарым катап көптөди. Јаңы автовокзал ла автобустар турар јылу гараж тудулган

Коштор тартар автомобильный транспорт тын өскөн. Андый транспортко бистинг областьта 1931-чи автоколонна келижет. Онынчы бешјылдыкта коштор тартарын 34 процентке, кош тартып јоруктаарын 46 процентке көптөдөри пландалган. Бу план өйинен озо 12 сентябрьда бүтти.

Автоколоннанын коллективи бешјылдыктын јакылтааларын өйинен озо бүдүргени керегинде рапорт берди. Коллективте алтаннан ажыра шоферлор ло автомобильдер јазаарында иштеп турган ишмекчилер бойларынын бешјылдык пландарын өйинен чик јок озо бүдүрдилер. Темдектезе, шофер Долгополов Валерий Михайлович эмди 1981 јылдын декабрь айынын планын бүдүрип туру. Јакшы једимдерге шоферлор Володин Роман Федорович, Попов Николай Григорьевич једип алдылар.

Тяпкин Василий Яковлевич башкарып турган коммунистический иштин бригадазы онынчы бешјылдыктын планын быјыл 20 майда бүдүрген. Михаил Петрович Зяблицкийдин бригадазы бешјылдыктын планын быјыл август айда бүдүрди.

Онынчы бешјылдыкта јакшы једимдерге машиналар јазаар иштерде иштеп турган Каретников Иван Николаевич, Васютченко Николай Филиппович, Петров Николай Иванович једип алдылар.

Туулу Алтайдын автомобильный транспортынын ишчилери онынчы бешјылдыктын калганчы јылында кыраларда өскүрип алган аштын ла өскө дө јуртхозяйственный культуралардын түжүмин јуунадарында, јуртхозпродукталар тартарында мергендү иштеп турулар.

1980 јылдын август айынын үчинчи онкүндүгинде јуртхозпродукталар тартары јанынан крайдын автотранспортный предприятиелеринин ортодо элбеген социалистический мөрөйдө озочыл јер алган учун 1931-

чи автоколоннанын коллективи КПСС-тин крайкомынын, крайисполкомнын ла крайсовпрофтын улалып жүрер Кызыл Маанызын алды. Автоколонна журтхоз-продукталар тартар онкүндүк jakылтаны тонналар аайынча 269 процентке, тонна-километрлер аайынча 183,3 процентке бүдүргөн. Тартып жетирген журтхозпродукталардан жылыту болбогон.

Je оныла коштой областьтын кезик автохозяйстволорынын коллективтеринде једикпес-тутактар барын база темдектеер керек. Олор пландалган jakылталарды бүдүрбей турулар. Пассажирлер тартар автопредприятиенин ижине улус комудап тургандары көп. Бу предприятие-нин коллективи областьта автобустар жүрерин көптөдөри, јоруктайтан графикти буспазы учун тартыжуну тыгыдар учурлу.

Бүгүнгү күнде Туулу Алтайдын автомобильный транспортынын ишчилери бойынын профессиональный күнин темдектеп, Советский Союзтын Коммунистический партиясынын XXVI съездин иште јаңы јаан једимдерле уткыыры учун социалистический мөрөйдү элбедип ийдилер.

П. Зоммер

ВЕНАДАГЫ ЖӨПТӨЖҮ- КУУЧЫНДАР НЕНИНГ УЧУН ЖЫЛБАЙ ТУРУУ?

Төс Европада жуу-јепселдү ийде-күчтерди ле жуу-јепселди астадары керегинде Европанын 17 орооны, США ла Канада ортодо Венада жөптөжү-куучындар өткүрери јетинчи жыл өдүп јат. 1980 жылда 24 июльда онын 21-чи туштажузы божогон. Күнбадыш ороондор бу керекке јаан ајару јетирбей турганынан улам, Венадагы жөптөжү-куучындар мындый узак ойдин туркунына эмдиге ле јетире јарталбай јат.

Социалистический ороондор жөптөжү-куучын башталган баштапкы ла күндерден ала кандый да орооннын эмезе бир бөлүк ороондордын јеткер јок болорына чаптыгын јетирбегедий ле бастыра ороондордын јилбүлерине јарамыкту јөп чыгарары учун бойлорынын иштерин ууландырып турулар. Бу мындый жөптөжү-куучынды өткүрери аайынча 1973 жылдын январь айынан ала июнь айына јетире Венада өткүрилген консультацияларда бастыра ороондор кандый да орооннын јеткер јок болорынын јилбүзине киришпези керегинде шүүлтени јараткан. Жөптөжү-куучыннын төс амадузы бу жөптөжүлерде туружаачы кажы ла орооннын жуу-јепселдү ийде-күчтерин ле жуу-јепселдерин астадары керегинде сурактарды шүүжери болуп јат. Төс учурлу жөптөрдди јарандыраарында СССР, ГДР, Польша, Чехословакия, США, ФРГ, Великобритания, Бельгия, Нидерланды, Люксембург ла Канада туружар. Болгариянын, Венгриянын, Румыниянын, Грециянын, Даниянын, Италиянын, Норвегиянын ла Турциянын чыгартылу улузы жөптөжү-куучындагы сурактарды шүүжеринде кожо туружар аргалу да болзо, је жуу-јепселдү ийде-күчтерди ле жуу-

јепселдерди астадатан райондордо бойлорынын черүлерин тутпай турганы учун бу сурактар аайынча јөп чыгарарында туружар аргазы јок болуп јат. Черүлерди ле јуу-јепселдерди астадатан деп темдектелип турган райондорго — ГДР-дин, Польшанын, Чехословакиянын, ФРГ-нин, Бельгиянын, Нидерландынын ла Люксембургтын јерлери кирип јат.

Варшавский Договордын Организациязына кирип турган ороондор јуу-јепселдү ийде-күчтерди ле јуу-јепселдерди астадары јанынан чокум шүүлтелер эткен. 1973-1979 жылдарда Венада өткөн јөптөжү-куучындарда јаан буудактар ла уурлар бар да болзо, је СССР-дин ле онын союзниктеринин эткен шүүлтелери аайынча јарадылу јөптөжү тургускадый арга бар болгоны билдирген.

НАТО-нын ороондорынын 1979 жылда 20 декабрьда Венада эткен шүүлтелери бу јөптөжү-куучындарды өткүрерине буудакту јаныдан уур айалганы төзөп ийген. Күнбадыш ороондор бойынын программазыла алдында аайына чыгарына јууктажып келген сурактарды чек ле уурладып ийдилер.

Күнбадыш ороондордын эткен шүүлтелеринин төс учуры незинде? Баштапкы бөлүк иште СССР-дин ле США-нын јерле жүрер черүлерин СССР-де 30 мун ла США-да 13 мун кижиге јетире астадары темдектелген. Бу тужында госуларствонын военный јуу-јепселин канча кирелү астадары керегинде кандый да чокум шүүлте айдылбаган. Күнбадыш ороондордын бу мындыј јөптөжү аайынча проегинде США-дан өскө бу јөптөжү-куучында туружаачы күнбадыш госуларстволордын јуу-јепселдү ийде-күчтерин астадарынын өйи ле кеми чокумдап көргүзилбеген. ФРГ-нин, Великобританиянын, Бельгиянын ла НАТО-нын члендери болуп турган өскө дө ороондордын јуу-јепселдү ийде-күчтери Төс Европада Атлантический биригүнин јуу-јепселдү ийде-күчтеринин текши кеминин 75 процентине једип турганын ајаруга алар керек.

Варшавский Договордын Организациязына кирип турган госу­дарстволор Төс Европада јуу-јепселдү ийде-күчтеринин тоозын астадып турган өйдө күнбадыш ороондор дезе јуу-јепселдү ийде-күчтерин там ла көптөдөр амадулу болуп јат.

Советский Союз бу калганчы өйдө Төс Европада бойынын јуу-јепселдү ийде-күчтерин бир де солдатка, бир де танкка көптөтпөй, ГДР-дин јеринен 20 мун воен­нослужащийлерди, мундар тоолу танктарды ла өскө дө воен­ный техниканы чыгарган өйдө США дезе 1976 јылдан ала 1980 јылга јетире Европанын төс учурлу јеринде бойынын воен­ный ийде-күчин там ла көптөдип јат. Бу өйдин туркунына ол јангыс ла ФРГ-нин јеринде бойынын јуу-јепселдү ийде-күчтерин 26 мун кижиге эме­зе 15 процентке шыдар көптөткөн.

Европанын јеринде јангы американский ракетно-ядерный јуу-јепселдерди тудары жерегинде НАТО-нын јөби сүрекей јаан кезедү болуп туру. «Першинг» деп ракетный ончо системаларды ла канатту көп тоолу ра­кеталарды јуу-јепселдерди астадар деп темдектелип турган райондордо тудары темдектелип туру.

Американын Бириктирген Штаттары ла НАТО-нын биригүзи аайынча онын төс союзниктери бу калганчы өйдө телекейлик айалганы уурладар ла воен­ный беле­теништи тыгыдар политиканы өткүрерин элбедип ийге­нинен улам, Венадагы јөптөжү-куучындарда јарадылу јөп чыгарар арга јок болуп турганы билдирет.

Социалистический ороондор «јеткер јок болоры ја­нынан бир де орооннын јилбүзине киришпей, јуу-јеп­селдерди астадары јанынан јарамыкту јөп чыгарарына бастыра аргаларды тузаланарга беле­н болуп турулар». Советский Союз, Германиянын Демократический Рес­публиказы ла Чехословакия Венадагы јөптөжү-куучын­ды јенүлү өткүрип божодорына амадап, бу јылдын 10 июлинде јангыдан чокум шүүлтелер эттилер. СССР-дин ле США-нын Төс Европадагы черүлеринин чике тоозын алып, баштапкы өйдө СССР-дин — 20, США-нын — 13

мунг кижизин чыгарар шүүлте эдилет. ГДР-дин јеринен алдында чыгарган советский военнослужащийлерди ајаруга алза, Төс Европадан 50 муннан ажыра военнослужащийлер чыгарылар. Варшавский Договордын ороондоры венский туштажулардын туружаачы ороондорынан бойынын черүзин көптөтпөзин, анайда ох кезик ороондордын ийде-күчин тангынан астадарга амадаарга јарабас деп шүүлте эттилер.

Венадагы туштажулардагы куучынга ороондор јуучыл ийде-күчтинг кеми керегинде тоолорло солыжып танышканы јарамыкту айалга төзөйт. Бу тоолордон көргөндө, черүнинг ле ийде-күчтинг кемин астадатан райондо Варшавский Договордын туружаачыларынын ла НАТО-нын ийде-күчтери түнгей кемдү болуп туру.

Бу јылдын июнь айынын учында Москвада СССР-дин ле ФРГ-нин башкараачылары туштажарда, военный айалга ла јуу-јепселдерди астадары керегинде сурак база көдүрилген.

Күнбадыштын бир кезек башкараачылары јангы советский шүүлтенинг учурин јастыра јартаар амадулу. СССР азыйда НАТО-нын эткен шүүлтезиле «јөпсинип јат» деп кей-төгүнди јайып турулар.

Европада ла онын јанында СССР-дин ле онын союзниктеринин јерине једер көп тоолу американский ядерный средстволор бар болгоны јажыт эмес.

Онын учун Советский Союз бойынын союзниктеринин јеткер јок болорына чочыду эдип турган Европадагы стратегический айалганы ајаруда тудуп јат. США Европейский булунга орто-ыраагына учар 572 јангы ракета тургузар амадулу болуп турган өйдө, СССР оны ајаруга албас аргазы јок.

Советский Союзты кем де кезедип, коркыдып болбос. Ол бойынын ийде-күчин табаруларга удурлажа тургузар аргалу.

Д. Сортыяков

5 акча

ГОРНО-АЛТАЙСК . 1980